

O'ZBEKISTONDA ZARGARLIK SANOATINI QO'LLAB-QUVVATLASH MEXANIZMLARI

Adolat Settiyeva Faxriddin qizi

Toshkent davlat yuridik universiteti o'qituvchisi

Email: adolatsettiyeva@gmail.com

Annotatsiya

Ushbu maqolada O'zbekistonda zargarlik maqolalari sanoatini rivojlantirish bo'yicha amalga oshirilayotgan davlat siyosati va qo'llab-quvvatlash mexanizmlari tahlil qilindi. Maqolada Hindiston va Italiya kabi dunyoning yuk zargarlik sanoati mamlakatlarining O'zbekiston amaliyoti bilan qiyosiy tahlil qilingan. Hisoblashda O'zbekistonning o'ziga xos xususiyati – "Navoiy KMK" va "Olmaliq KMK" kabi yirik davlatning zararlanishi, xom-ashyo manbalarining yetarliligi – alohida ta'kidlangan. Maqolada davlat tomonidan ajratilgan 10 milliard so'mliklaridan ozod qilingan, soliq imtiyozlari va bojxona to'lov mexanizmlari yoritib beriladi.

Kalit so'zlar: zargarlik sanoat, qimmatbaho metallar, davlat qo'llab-quvvatlashi, iqtisodiy diversifikatsiya, eksport, xalqaro tajriba, soliq imtiyozlari, norasmiy iqtisodiyot, maxsus iqtisodiy zonalar, kadrlar tayyorlash, brending strategiyasi.

Bugungi kunda mamlakatimizda zargarlik sanoatini rivojlantirish va iqtisodiyotning yetakchi tarmoqlaridan biriga aylantirish maqsadida keng ko'lamli islohot dasturlari amalga oshirilmoqda. Joriy yilning 26-iyun sanasida qabul qilingan O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Zargarlik buyumlarini ishlab chiqarish sohasini qo'llab-quvvatlash bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PQ – 207-son Qarori zargarlik buyumlarini ishlab chiqarish va sotish faoliyatini davlat tomonidan qo'llab-quvvatlashga qaratilgan navbatdagi islohotlardan biridir.

Mazkur hujjat qimmatbaho metallarni qayta ishlashning yillik hajmini 7 tonnaga, zargarlik buyumlarini eksport qilish ko'rsatkichlarini 300 million AQSh dollariga yetkazish va norasmiy aylanmani kamida 50 foizga qisqartirish kabi muhim maqsadlarni belgilab beradi¹ shunga ko'ra, quyida O'zbekiston tajribasini dunyoning yetakchi zargarlik sanoati

¹ (Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi, 30.06.2025-y., 07/25/207/0548-son)

rivojlangan mamlakatlarning amaliyoti bilan taqqoslash va xalqaro eng yaxshi tajribalardan foydalanish yo'llari tahlil etiladi.

O'zbekiston hukumati zargarlik sanoatini rivojlantirish uchun keng qamrovli moliyaviy qo'llab-quvvatlash dasturini ishlab chiqdi. Davlat budjetidan ushbu sohani qo'llab-quvvatlash maqsadida ajratilgan 100 milliard so'm mablag'lardan tizimli foydalanish rejalari ishlab chiqildi. Tiklanish va taraqqiyot jamg'armasidan lizing tashkilotlariga qator moliyaviy imtiyozlari asosida 5 yilgacha muddatga kredit liniyasi ajratish imkoniyati yaratiladi.

Zargarlik sanoatida ishlatiladigan asbob-uskuna, ehtiyot qismlar va butlovchi buyumlarning lizingga berilishida ham qator yengillilar yaratilib, sohada faoliyat yuritib kelayotgan subyektlarga O'zbekistonda mavjud bo'lmagan zargarlik sanoati uchun zarur asbob-uskunalar, ehtiyot qismlari va sarflov vositalarini mamlakat hududiga olib kirishga nisbatan 2028-yil 1-iyulga qadar bojxona to'lovlarini to'lashdan ozod etiladi².

Zargarlik sanoati rivojlangan mamlakatlar tajribasini kuzatadigan bo'lsak, eng ko'p ijobiy yutuqlar Hindiston hisobiga to'g'ri kelishini ko'rishimiz mumkin. Hindiston dunyodagi zargarlik buyumlarining 70 foizini ishlab chiqaradi va 2023-yilda 40 milliard dollarlik zargarlik mahsulotlarini eksport qildi Hindistonning muvaffaqiyati bir nechta omillarga asoslangan.

Hindiston hukumati zargarlik sektorini keng qamrovli qo'llab-quvvatlashga alohida etibor beradi. "Gems and Jewellery Export Promotion Council" (GJEPC) davlat va biznes o'rtasidagi aloqalarni ta'minlaydi. Hindistonda 300 dan ortiq "Special Economic Zones" (SEZ) mavjud bo'lib, ularning ko'pchiligi zargarlik sanoatiga ixtisoslashgan. Hindistonning "Pradhan Mantri Kaushal Vikas Yojana" dasturi doirasida zargarlik sohasi uchun maxsus kadrlar tayyorlash dasturlari amalga oshiriladi. Mumbai va Surat shaharlari dunyoning eng yirik zargarlik klasterlari hisoblanadi.³

Italiya esa dunyodagi eng yirik zargarlik eksportchilari orasida bo'lib, 2023-yilda 15 milliard dollarlik eksport amalga oshirdi⁴. Italiyaning "Made in Italy" brendi zargarlik

² (Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi, 30.06.2025-y., 07/25/207/0548-son)

³ Gems and Jewellery Export Promotion Council. "Annual Report 2023." <https://www.gjepc.org/annual-reports> Government of India. "National Policy on Gems and Jewellery 2018." Available at: <https://www.commerce.gov.in/trade/international-trade-policy/>

⁴ <https://www.madeinitaly.gov.it/>

sohasida yana ham yuqori obro'ga ega. Italiyaning Vicenza va Arezzo shaharlari dunyodagi eng muhim zargarlik markazlari hisoblanadi. "Fiera di Vicenza" har yili o'tkaziladigan "VicenzaOro" ko'rgazmasi dunyodagi eng yirik zargarlik yarmarkalaridan biridir⁵.

Yuqoridagilar kabi xorijiy mamlakatlar ijobiy tajribasidan kelib chiqib, O'zbekiston hukumati tomonidan kelgusida zargarlik sanoatini rivojlantirish uchun xalqaro tajribadan foydalangan holda zargarlik sohasida kadrlar tayyorlash institutlarini yaratish tizimi haqida rejalashtirilmoqda.

Bundan tashari, O'zbekiston yondashuvining o'ziga xos jihatlari ham mavjud bo'lib, O'zbekistonda xom-ashyo manbai sifatida "Navoiy KMK" va "Olmaliq KMK" kabi yirik davlat korxonalari mavjud. Bu boshqa mamlakatlarda kam uchraydigan afzallikdir.

Ikkinchidan, Italiya modelidan ilhomlanib, "Made in Uzbekistan" brendi yaratish va xalqao bozorda O'zbekistonga tegishli qimmatbaho toshlar va qimmatbaho metallardan yasalgan zargarlik buyumlari maqomini mustahkamlash hamda. O'zbekiston brendiga tegishli zargarlik buyumlarining o'ziga xos dizayni va sifat belgilarini ishlab chiqish maqsad qilingan.

O'zbekistonda zargarlik sanoatini qo'llab-quvvatlash bo'yicha amalga oshirilayotgan islohot dasturi xalqaro eng yaxshi amaliyotlarga asoslangan va mamlakatning iqtisodiy diversifikatsiya strategiyasining muhim qismidir. Qabul qilingan choralar moliyaviy qo'llab-quvvatlash, soliq imtiyozlari, zargarlik markazlarini yaratish va norasmiy iqtisodiyotga qarshi kurash kabi kompleks yondashuvni aks ettiradi.

Shunga ko'a, Hindiston, Italiya kabi davlatlar ijobiy tajribasini o'rganish O'zbekiston uchun sohani rivojlantirishda muhim hisoblanadi. Davlat qo'llab-quvvatlashi, maxsus iqtisodiy zonalar yaratish, kadrlar tayyorlash va xalqaro brendingga e'tibor berish zargarlik sanoatini rivojlantirishning muhim omillaridir.

O'zbekistondagi "Navoiy KMK" va "Olmaliq KMK" kabi yirik qimmatbaho metallar ishlab chiqaruvchilarining mavjudligi mamlakatga noyob raqobat afzalligini beradi. Buni to'g'ri ishlatish orqali O'zbekiston mintaqaviy zargarlik markazi bo'lishi mumkin.

⁵ Italian Jewelry Industry Association. "Annual Industry Report 2023." Available at: <https://www.federorafai.it/>

Foydalanilgan adabiyotlar va internet nashrlar.

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Zargarlik buyumlarini ishlab chiqarish sohasini qo‘llab-quvvatlash bo‘yicha qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi PQ – 207-son Qaror.2025-yil 26-iyun. (Qonunchilik ma’lumotlari milliy bazasi, 30.06.2025-y., 07/25/207/0548-son)
2. Gems and Jewellery Export Promotion Council. "Annual Report 2023." <https://www.gjepc.org/annual-reports> Government of India. "National Policy on Gems and Jewellery 2018." Available at: <https://www.commerce.gov.in/trade/international-trade-policy/>
3. <https://www.madeinitaly.gov.it/>
4. Italian Jewelry Industry Association. "Annual Industry Report 2023." <https://www.federorafit.it/>
5. Gems and Jewellery Export Promotion Council. "Annual Report 2023." Available at: <https://www.gjepc.org/annual-reports>
6. Government of India. "National Policy on Gems and Jewellery 2018." Available at: <https://www.commerce.gov.in/trade/international-trade-policy/>
7. Ministry of Commerce and Industry, India. "Special Economic Zones in India." Available at: <https://www.sezindia.nic.in/>
8. Ministry of Skill Development and Entrepreneurship. "Pradhan Mantri Kaushal Vikas Yojana." Available at: <https://www.pmkvyofficial.org/>
9. Mumbai Diamond and Precious Metal Trading. "Industry Overview 2023." Available at: <https://www.mdpta.com/>